

EDITORIAL

Když se mě jednou kamarád ptal, proč nemám na vizitce titul, začala jsem se upřímně smát. Strčil mi ale do ruky svou vizitku, která dvojjazyčně hlásala, že je majitelem doktorátu, a dokonce má i bakalářský titul z druhé školy. A to bych se prý divila, jak se mu to mnohokrát vyplatilo! Mávla jsem nad tím rukou, ale něco ve mně začalo hlodat. Do nového občanského průkazu jsem si pak pro jistotu (a na zkoušku) hrdě uvedla „Mgr“. A nestačila se divit.

Vzdělání, respektive tituly, mají v českém prostředí nedocenitelný zvuk. Paní magistra? Pojďte dál... Za to výuční list z učiliště si za rámeček dává málokdo. Proč?

Tématu vzdělávání a školní praxe se věnujeme v tomto čísle newsletteru. V titulním článku se můžete dozvědět něco o odlišném vnímání smyslu školy a inspirovat se třeba pro výchovu svých dětí. Své informace můžete rozšířit aktuální zprávou o stavu školství v EU, kterou vám představujeme na straně dvě.

Přinášíme vám také pravidelnou rubriku kapesního průvodce, sloupek mladé vědkyně a nechybí ani komentář mediálních událostí roku 2009. Dovolujeme si vás také vyzvat k podávání přihlášek na stipendia L'oreal. Uzávěrka této nabídky končí již 31. ledna.

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, velice vám děkujeme za přízeň, kterou jste nám věnovali v roce 2009. Vážíme si vašich názorů a podnětů a věříme, že pro vás budeme dobrým a zábavným zdrojem informací a nápadů i v roce 2010.

Vaše redakce

TO SE PŘECE NEDĚLÁ ŠKOLA VERSUS KREATIVITA

Končila jsem gymnázium a plánovala si budoucnost umělkyně. Na kroužky kreslení jsem chodila už od dětství a výtvarný projev jsem rozvíjela celý teenagerovský život. Když se mě má teta ptala, na jakou vysokou školu půjdu, a já se jí svěřila se svými plány, překvapila mě svým postojem: studovat umění? A kdo tě bude živit? Snad si vážně nemyslíš, že bys mohla být umělkyně... Teta měla za muže filosofa a za jejím názorem zřejmě stály letité zkušenosti.

Vzdělání připisujeme v naší společnosti velký význam, ne však jakémukoli vzdělání – vědomosti mají svou hierarchii. To, že matematika je královnou věd, jsem slychala celé čtyři roky na gymnáziu. A oblíbený bonmot, že na jedničku ji umí Pánbůh, na dvojku náš matikář, na trojku pan ředitel a já budu ráda, když prolezu s odřenýma ušima, mi nikdy nepřipadal zvlášť humorný. Na žebříčku studijních předmětů daleko za matematikou, fyzikou a chemií stojí humanitní vědy a až úplně na konci se krčí umění. Učitelé na výtvarnou výchovu a zpěv byli na základní i střední škole jen slabé a často vysmívané autority. A například tanec

nebo dramatické umění se na školách ani běžně nevyučuje. Takový vzdělávací systém, který klade důraz především na schopnost zapamatování velkého množství informací, však zbavuje děti tvořivosti a kreativity. Jak říká Ken Robinson, zastánce kreativity ve vzdělávání, většina vzdělávacích systémů je velmi jednostranná, lépe řečeno je zaměřena na jednu mozkovou polovinu. A následkem toho si mnoho velmi talentovaných, bystrých a tvůrčích lidí o sobě myslí, že taková ve skutečnosti nejsou, protože to, v čem byli ve škole dobří, nebylo docenováno. Picasso tvrdil, že všechny děti jsou rození umělci, ale problémem je zůstat umělcem i v průběhu dospívání.

Kdo si dnes troufne říci, které znalosti a dovednosti jsou důležitější? V divoké spirále vývoje naší společnosti si jen těžko dovedeme představit zítřejší svět, a je tudíž těžké určit, jaké znalosti budou naše děti potřebovat, aby se v něm neztratily. Rok 2009 byl vyhlášen Evropským rokem tvořivosti a my se pomalu dostáváme ke zjištění, že děti máme učit především kritickému myšlení, schopnosti vidět věci v kontextu a připouštět dvojnáznosti, učit je ochotě chybovat, nebát se hledat nové cesty a spolupracovat více než soupeřit. Oblíbená výtka řady pedagogů: „Co to děláš?! To se přece nedělá!“ se pomalu, ale nezadržitelně ukazuje být hloupostí.

Mnoho lidí žije v zajetí představ o prestižních kariérách a ztroskotancích, kterým To nevyšlo, jak ukázala před pár měsíci reklamní kampaň jisté vzdělávací agentury. Ta oblékla romské kopáče, spravující chodník jedné z pražských hlavních tříd, do triček s nápisem „Měl jsem se líp učit“. Omezenost výplodu najatých kreativců naznačuje, že opustit představu úspěchu spojeného s kufříkem, kravatou či drahým autem nebude tak snadné.

JAK NA EVROPSKÝ PROJEKT?

Technologické centrum AV ČR vydalo další brožuru edice Vademecum 7. RP s názvem „Průvodce 7. RP“. Brožura byla připravena jako stručný průvodce 7. rámcovým programem (RP) pro zájemce, kteří se chtějí zapojit do projektů sedmého rámce, ale dosud s nimi nemají žádné zkušenosti.

Rámcové programy (RP) mají v Evropě již dlouholetou tradici – 1. RP byl zahájen v roce 1984, Česká republika se jich účastní od 3. RP. Struktura, pravidla pro účast, způsob podávání projektů i finanční podmínky se pro jednotlivé RP liší. Tato příručka byla připravena jako stručný průvodce pro právě probíhající 7. RP a 7. RP EURATOM a je určena především pro úplné začátečníky v oblasti RP. Přináší čtenáři informace o tom, co vlastně je 7. RP, jaká je jeho struktura, jak je rozdělen rozpočet, kdo se do projektů 7. RP může zapojit, jaké typy projektů je možné využít a jaké aktivity je možné v jejich rámci realizovat. Příručka dále poradí, jakým způsobem se do 7. RP projekt podává, jak je hodnocen a kde je možné získat další informace a poradenství. V neposlední řadě podává základní přehled finančních podmínek platných v 7. RP.

Text je členěn do kapitol, které řeší otázky nejčastěji pokládané z řad zájemců o zapojení do 7. RP pracovníkům Technologického centra AV ČR. Věříme, že i vám odpoví na ně usnadní orientaci v 7. RP a napomohou vaší účasti ve výzkumných projektech.

Brožuru je možné v elektronické podobě najít na:

<http://www.tc.cz/publikace/>

Zdroj: Technologické centrum

AKTUALITA

VZDĚLÁVÁNÍ JE SILNÁ ZBRAŇ

Koncem roku 2009 vydala Evropská komise zprávu Gender a vzdělávání (a zaměstnání). Pod hlavičkou „rovnost se neděje sama od sebe“ rozehrává skupina odborníků z nezávislé mezinárodní sítě expertů Nesse (zabývající se vzděláváním a školením) komplikované téma genderových stereotypů ve vzdělávání a genderově korektní výchovy dětí i učitelů. Způsob, jakým se vyučuje, a praxe školských institucí do velké míry formují životy lidí, a je proto potřeba jim věnovat pozornost. Zpráva se pokouší zachytit stav na poli mezinárodního výzkumu v této oblasti s přihlédnutím k cílům Lisabonské smlouvy a dílčím evropským měřítkům. Ačkoli jsme svědky znatelného posunu rovnosti žen a mužů ve vzdělávání, potýkáme se stále se základními předsudky například o vhodnosti některých oborů pro ženy, s očekáváním výkonů od jednotlivých pohlaví či přístupem k dívkám

a chlapcům již v rámci primárního vzdělávání. Silnou stránkou zprávy je její zaměření nejen na komplikace, s nimiž se setkávají ženy, ale také na obtíže, jimž musí čelit muži – například očekávání výkonu v rámci technických oborů či jejich častější odchod ze školy.

Za zajímavou považuji především druhou kapitolu o genderové kultuře vzdělávání a re/produkování stereotypních mužských a ženských rolí skrze vzdělávací systém. Způsob vzdělávání má totiž sílu genderové role nejen posilovat, ale především utvářet. Čím to je, že chlapci na některé předměty „kašlou“ a dívky se naopak snaží o samé jedničky? Jak vztahy mezi spolužáky stejného pohlaví ovlivňují školní výkony či volbu povolání obecně? A jak je tomu s genderovými faktory na straně učitelského sboru? Zaměření na procesy, tedy praxi vzdělávání, spíše než na výstupy a jejich srovnávání, slibuje smysluplné odpovědi na uvedené otázky. Nejen ty, ale také doporučení pro politickou rozhodovací úroveň nabízí kapitola tři. A tou se můžeme inspirovat v mnohém i v našem českém kontextu.

Celá zpráva je k dispozici na adrese: www.nesse.fr/nesse/

POZVÁNKA

BYL VYHLÁŠEN 4. ROČNÍK STIPENDIÍ L'OREAL

Akademie věd ČR, společnost L'Oréal ČR a Česká komise pro UNESCO vyhlásily společně již čtvrtý ročník stipendijního programu pro mladé a talentované vědkyně. Zásadní novinkou je změna termínů podávání přihlášek, vyhlášení výsledků a porota v pozměněném složení. Stipendium L'ORÉAL Česká republika pro ženy vědě je konkrétním vyjádřením a závazkem společnosti L'ORÉAL prosazovat ženy ve vědeckém výzkumu a podílet se na vytváření nových vědeckých profesionálních možností žen po celém světě.

I v novém ročníku mohou vědkyně získat až 3 roční stipendia v částce 200.000,- Kč pro každou z laureátek. Cílem stipendia je finančně pomoci talentovaným vědkyním realizovat perspektivní vědecký

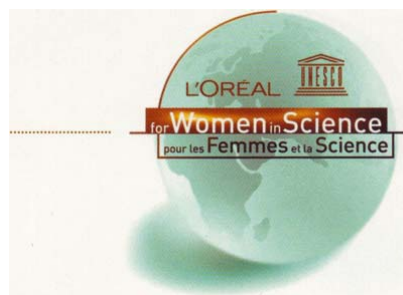
výzkum, s tím, že rozhodnutí o způsobu využití stipendia je plně na volbě laureátek. Celkem bylo od začátku programu již na 100 přihlášených, s věkovým průměrem žadatelek 31 let. Třetina přihlášek přišla z vědeckých pracovišť v Praze. Mezi dalšími jsou vědkyně například z Ostravy, Brna, z jižních Čech nebo Olomouce.

Uzávěrka přihlášek je 31.1. 2010.

Výsledky čtvrtého ročníku budou vyhlášeny na slavnostním předávacím večeru v dubnu 2010.

Více informací najdete na:

<http://www.prozenyvevede.cz/>

SLOUPEK ANNY ARC

Dostala jsem pod stromeček knihu o Elfridě Jelinek. Když se provdáte za zajištěného muže a vzdáte se svých osobních cílů, zapomenete na seberealizaci a žijete osud manžela namísto svůj, jste vlastně odsouzena k smrti za živa. Jelinek se narodila v roce 1946. Dříve bylo běžnou praxí „kupovat si osud“ a platilo: co žena, to matka. Dnes se našťástí můžeme rozhodnout. Ženy se rychle změnily, zatímco muži jejich změnu možná ani nepostřehli, a tak bohužel neměli šanci měnit se s nimi. My ženy musíme mít proto trpělivost. Muži se také změní a doženu nás, jako jsme my dohnaly je. Dojde jim, že mnohé ženy netouží po jejich majetku či titulech, ale po větší otevřenosti, komunikativnosti a citovosti. Kvůli mužům se ženy naučily být tvrdší a konkurenceschopnější tak, aby mozaikově zapadly do mužských sítí. Možná se přizpůsobily, aby mohly struktury (a muže v nich) změnit a vnést do jejich světa špetku empatie. O Vánocích od maminky nenápadně zaznělo: „Už bych chtěla vnoučátka...“ Hlavou mi proběhlo, jak jednoduché by vlastně bylo opustit doktorát a mít vnoučátka. Zajištěného obdivovatele mám. Asi bych musela trošičku poslouchat, abych si tu dovolenou na Havaji zasloužila, ale jinak bych se měla krásně. Krátkodobě by to bylo asi prima. Nynější společnost se na mě patrně bude dívat jako na ne-normální a „moc náročnou“, ale já dítě nechci zadarmo.

Je pro mě důležité být finančně nezávislá, fungovat sama pro sebe a fungovat i pro „vnoučátka“ a partnera, který to dokáže přijmout. Člověk musí podstoupit pár kompromisů, protože konkurenceschopné ženy nejsou dnes „v kurzu“. Přesto to chce sílu vzdorovat přestárlým společenským tlakům a odvahu se naplno realizovat. Ven z klece!

Anna Arc
vědkyně v oblasti přírodních věd

MEDIÁLNÍ OKNO

NEDISKRIMINUJTE: ROK 2009 V MÉDIÍCH

V roce 2009 se toho na poli médií, vzdělávání a rovných příležitostí událo poměrně hodně. Aktivně vystupovalo několik různých iniciativ, jmenujme například brněnské Nesehnutí, které nás už od počátku roku pravidelně zásobovalo kampaněmi (Zastavujeme sexismus či Sexistická reklama, <http://zenskaprava.ecn.cz/>) a inspirovalo nás tak k přemýšlení o samozřejmostech každodenního života. Stejně jako v předchozích letech proběhla také celoevropská novinářská soutěž o nejlepší pracovníky a pracovnice sdělovacích prostředků, kteří svou prací bojují proti diskriminaci (<http://journalistaward.stopdiscrimination.info/>). V rámci České republiky se veřejnost seznámila s prvním ročníkem ceny Milady Paulové, jejímž smyslem je zviditelnit úspěšné vědkyně a ocenit jejich celoživotní práci (<http://zenyaveda.cz/html/>). Bylo představeno také několik (staro)nových webových portálů – jmenujme například „první blog o rovných příležitostech, genderových studiích a feminismu“ pro středoškoláky a středoškolačky

(<http://ssokem.feminismus.cz/>) či stránku pro studentky Vysokého učení technického v Praze (<http://www.holkypozor.cz/>). Kromě specificky genderově laděných mediálních aktivit jsme byly svědky také obsáhlých diskusí o povaze a budoucnosti české vědy a výzkumu a vzniku fóra pro veřejný prostor ve vědě a kultuře Věda žije! (www.vedazije.cz).

Zejména nově spuštěné webové portály vybízejí alespoň ke krátké reflexi jejich obsahu. Středoškolský blog provozovaný Gender Studies, o. p. s. je součástí širší kampaně cílené na studující středních škol. Zaujal mě na něm příspěvek upozorňující na nevyváženost feministického přístupu k mediálním kauzám. Podle autora měří feministky médiím dvojím metrem a muže nechávají často na holičkách. Tento postřeh rezonuje se zprávou vydanou iniciativou Catalyst (<http://www.catalyst.org/>) o nutnosti angažování mužů v oblasti ženských, respektive lidských práv. Chceme-li měnit status quo, lze to dělat pouze podporou jedné zúčastněné strany? Samozřejmě, že nelze. K proměně přístupu je ale třeba nejprve stranu druhou angažovat. Jinak řečeno, je dobře, že se muži vyjadřují k „ženským“ otázkám. Musí ale počítat s tím, že občas dojde na výbušné konfrontace. Právě proto tedy (a přesto přese všechno): díky všem rýpavým blogerům roku 2009!

AKADEMICKÉ PÁRY: MANŽELÉ PAVLÍKOVI

Pracovat ve společném oboru jako váš partner a ještě ve stejné instituci není vůbec jednoduché. Na druhou stranu ale máte možnost vybudovat si pracoviště, na které se budete oba těšit. V rámci projektu Akademické páry vám představujeme další dvojici, která se zasvětila nejen společné práci, ale i společnému životu – manžele Pavlíkovy.

Ing. Milena Pavlíková, Ph.D., absolvovala inženýrské a doktorské studium na VŠCHT v Praze. Od roku 2007 působí na katedře materiálového inženýrství a chemie a v brzké době plánuje habilitaci.

Ing. Zbyšek Pavlík, Ph.D., absolvoval stejnou fakultu v oboru pozemní stavby a konstrukce. Od roku 2000 učí na stavební fakultě ČVUT. V současné době je v habilitačním řízení.

Manželé Pavlíkovi hovoří o své práci s velkým západem a popisují, jak vybudovali špičkové pracoviště doslova na zelené louce. Pochvalují si vzájemnou spolupráci a práci v akademickém prostředí vůbec. Přesto reflektují, že se od svých vrstevníků poněkud liší.

NKC-ŽV: A našli byste i nějaká negativa vaší vědecké práce?

Milena: Málo času. V našem okolí působíme jako exoti. Spousta mých vrstevnic se věnuje rodině nebo mají třeba už dvě tři děti a nedokážou pochopit, že s nimi nepůjdou na kafe, protože budu raději něco psát. To řešíme každý týden.

Zbyšek: Vedeme dost netypický způsob života. Naši vrstevníci mají děti tak šesti-leté a my do toho půjdeme vlastně až teď. To je přesně ten časový posun. Vysokoškolské studium a případný doktorát vám založení rodiny prodlouží tak o šest sedm let.

Celý rozhovor najdete pod projektem Akademické páry na www.zenyaveda.cz

KAPESNÍ PRŮVODCE

HELSINSKÁ SKUPINA PRO ŽENY VE VĚDĚ: OPTIMISTICKÁ SKEPSE

V letošním roce Helsinská skupina pro ženy ve vědě (HS) slaví 10 let. Jde o poradní orgán Evropské komise, kde jsou zastoupeny členské a asociované státy EU, a co je důležité – jednotliví členové a členky zde zastupují své země, a tudíž i hájí jejich zájmy a pozice. HS má zejména sloužit jako místo výměny zkušeností a informací o programech a projektech v rámci EU na podporu genderové rovnosti a také ke komentování připravovaných evropských politik a dokumentů, zejména pracovních programů.

Poté, co byla sekce Ženy a věda (dnes Vědecká kultura a gender) v roce 2006 obměněna v důsledku pětileté rotace úředníků a úřednic EK, se situace zhoršila. Delegátky a delegáti nedostávali informace včas nebo vůbec, jejich šance se kriticky vyjádřit k tomu, jak se EK v uplynulých letech stavěla k tématu genderové rovnosti, se značně snížily. Uplynulých několik let tak výmluvně ukázalo, jak jsou pro řešení otázek genderové rovnosti důležité osoby v rámci státních byrokracií. V odborné literatuře se roli tzv. femokratek (osob, které v rámci byrokracií zastupují feministické či genderově citlivé přístupy a snaží se je prosazovat) věnuje značná pozornost, neboť role státních a nadnárodních byrokracií pro řešení genderové rovnosti se od 90. let zvyšuje.

Na jaře letošního roku byla osoba v čele sekce Vědecká kultura a genderová témata vyměněna. První dvě setkání pod novým vedením v delegátkách HS vzbudilo naději, že se situace opět zvrátí. I tak ale pozice tématu genderové rovnosti zůstává v Evropské komisi poměrně marginální a je otázka, do jaké míry se téma bude novému vedení dařit prosazovat do zásadních vědně-politických dokumentů. V posledních letech tam rozhodně chybělo.

Marcela Linková
koordinátorka
projektu NKC-ŽV

(<http://www.infomat.nkc.cz/>) je webový portál určený především studujícím vysokých škol a začínajícím vědcům a vědkyním. V newsletteru Vám přinášíme vybrané grantové nebo stipendijní příležitosti ze sekce MOBILITA, ve které jsou k dispozici odkazy na další relevantní portály a konkrétní studijní a stipendijní příležitosti v zahraničí, a ze sekce VĚDA A VÝZKUM, která informuje o grantových příležitostech pro začínající vědce a vědkyně, mezinárodních sítích začínajících vědců a vědkyň, soutěžích a konferencích.

KONFERENCE PRO MLADÉ TEORETIKY/ČKY PRÁVA A SOCIÁLNÍCH A POLITICKÝCH VĚD

Katedra filosofie práva Fakulty práva a politických věd Katolické univerzity Pétera Pázmány ve spolupráci s Asociací filosofie práva Felixe Somló vyzývá k podávání příspěvků na Druhé fórum mladých teoretiků/ček práva a sociálních a politických věd střední a východní Evropy, jež se bude konat ve dnech 21. a 22. května 2010 v Budapešti. Cílovou skupinou této konference jsou studenti/ky doktorských programů a postdoktorandi/ky bádající v oblasti práva a politických a sociálních věd, kteří pocházejí ze střední a východní Evropy nebo v tomto regionu aktuálně studují či pracují. Účelem konference je sdílení zkušeností, výměna názorů a navazování nových vztahů pro vědeckou spolupráci. Uzávěrka pro zaslání příspěvků je 31. ledna 2010. Bližší informace je možné najít na adrese

<http://fir.usu.ru/>

NABÍDKA LETNÍHO PROGRAMU OXFORDSKÉHO INTERNETOVÉHO INSTITUTU PRO DOKTORANDY/KY

Oxfordská univerzita již osmým rokem nabízí studujícím doktorských programů v oblasti internetu a dalších informačních a komunikačních technologií možnost využít nabídky svého letního programu OII (Oxford Internet Institute). Studující tak mohou zvýšit kvalitu a význam svého disertačního výzkumu a podílet se na vytvoření komunikační sítě excelentních mladých výzkumníků/ic. Přihlášky jsou vítány od všech pokročilých studentů/ek doktorských programů, kteří/ktelé pracují v oblasti internetového výzkumu. Většina seminářů bude vycházet z výzkumu v sociálních vědách, některé se však budou zabývat také aspekty výzkumu internetu

z oborů humanitních věd a informatiky. Program potrvá od 5. do 16. června 2010. Přihlášky je možné posílat až do 22. února 2010. Další informace na www.oii.ox.ac.uk/teaching/sdp/

VÝZVA K PODÁVÁNÍ ŽÁDOSTÍ O STIPENDIA FRANCOUZSKÉHO SPOLEČENSTVÍ BELGIE

Francouzské společenství Belgie vyhláší výzvu k předkládání žádostí o stipendia na akademický rok 2010/2011 v rámci svého programu „Bourses d'excellence“. Stipendia umožňují doktorské a postdoktorandské studium na vybraných univerzitách v působnosti Francouzského společenství Belgie. Prioritními obory jsou logistika, dopravní a strojní inženýrství, biologické a lékařské vědy, ekologie, chemie, agronomie, aeronautika a astrofyzika. Uchazeči/ky musí být absolventy/kami nejméně magisterského studijního programu. Konečný termín pro podávání žádostí je 1. březen 2010. Podrobnější informace o stipendijním programu „Bourses d'excellence“ jsou umístěny na adrese

<http://www.wbi.be>

NEWSLETTER prosinec 2009

Měsíčník newsletter vydává bezplatně NKC-ŽV, projekt Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i. financovaný v rámci programu EUPRO MŠMT (kód OK 08007). ISSN 1801-7339

Adresa redakce Linhartská 4, Praha 1 110 00

Redakce Kateřina Šaldová, Barbora Tupá

Grafika Anna Issa Šotolová

Příspěvky zasílejte na news@zenyaveda.cz

Objednávky NEWSLETTERu posílejte na adresu redakce nebo volejte na tel.: 224 240 603